

ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ (Ιούλιος 2015)

Συγγραφέας: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Η γαλλική πολιτιστική νομοθεσία και λογοτεχνία και το περιβάλλον

Αυτό που κάνει το γαλλικό Δίκαιο ξεχωριστό είναι η πρωτοπορία του από πολλές σκοπιές, όπως για παράδειγμα με το νόμο 2011-525 της 17ης Μαΐου 2011 για την απλούστευση και τη βελτίωση της ποιότητας του δικαίου ή με το μοναδικό παγκοσμίως Κώδικα του Τουρισμού^[1]. Θα ήταν ενδιαφέρον να επιχειρηθεί μία προσέγγιση σε διάφορες πτυχές του γαλλικού Πολιτιστικού Δικαίου σε συνδυασμό με τη λογοτεχνία και τους λογοτέχνες και τους θεωρητικούς της λογοτεχνίας, είτε καθατούς είτε ως πολίτες και δημόσιους λειτουργούς. Σε μεγάλο βαθμό, υπάρχει μία ενότητα θεώρησης της γαλλικής λογοτεχνίας έναντι του Πολιτιστικού Δικαίου και του Τουριστικού Δικαίου^[2]. Και οι δύο άλλωστε αυτοί κλάδοι αφορούν εκφάνσεις του περιβάλλοντος, του φυσικού, όπως ο χρυσός, και του πολιτιστικού, σαν τα μνημεία που είναι κατ' εξοχήν πόλοι έλξης για τους τουρίστες. Και το περιβάλλον αποτέλεσε το πεδίο σύστοιχης εγκληματικότητας, πολύ πριν αρχίσει να διαμορφώνεται ο κλάδος του Περιβαλλοντικού Δικαίου...

A. Η πρόκληση του φυσικού περιβάλλοντος: Χρυσοθηρία

Χωρίς αμφιβολία, το 18ο αιώνα ο μύθος του «αγαθού αγρίου» στη λογοτεχνική παραγωγή της Γαλλίας έγινε ένα θέμα πανταχού παρόν^[3]. Ο χρυσός έχει συνδυαστεί στα γράμματα με την ύπαρξη μίας υποτιθέμενης «Χρυσωμένης Χώρας» στην αμερικανική ήπειρο, του «Ελντοράντο». Παράδειγμα αποτελεί ο φιλοσοφικός μύθος «Ο ανεπιτήδευτος» («L'Ingénu») του Βολταίρου. Το έργο δημοσιεύθηκε το 1767 και μετά από λίγο η αστυνομία το απέσυρε από την πώληση. Ο ήρωας, Ινδιάνος της φυλής Χιούρον της περιοχής του Κεμπέκ, ο οποίος φυλακίστηκε στη Βαστίλη όπως και ο συγγραφέας είχε εγκλειστεί στο φρούριο αυτό, χρησιμεύει ως ένα φερέφωνο για την κοινωνική, πολιτική και θρησκευτική κριτική κατά του Λουδοβίκου XIV. Ωστόσο, ο δημιουργός δεν εξυμνεί την άγρια ζωή σε βάρος του πολιτισμού, για αυτό εξελίσσει θετικά τον ήρωά του από τον Καναδά, δίνοντάς του σοφία και ανθρωπισμό ανωτέρου

επιπέδου[4]. Ο ίδιος άλλωστε εξελίχθηκε στη λογοτεχνική του παραγωγή, από το αρχικό στάδιο μίας σχετικής αισιοδοξίας, προς τον πεσιμισμό και τελικά προς τη σοφία. Της σοφίας αποτελεί παράδειγμα ήδη ο φιλοσοφικός μύθος «Ο αφελής» («Candide»). Μετά την ψευδεπίγραφη ευτυχία της παιδικής ηλικίας, την ουτοπική ευτυχία του Ελντοράντο, το οποίο επισκέφθηκε ο ήρωας Candide αλλά αποφάσισε να μη διαμείνει εκεί μόνιμα, υπάρχει η επίγεια ευτυχία την οποία πρέπει κανείς να κατακτήσει διαμέσου της εργασίας και της σοφίας. Ο άνθρωπος δεν πρέπει να προσπαθεί να ρίξει φως στα μεγάλα μεταφυσικά ζητήματα τα οποία σε κάθε περίπτωση, για το Βολταίρο, είναι άλυτα και εκφεύγουν της ανθρώπινης εξυπνάδας[5].

Στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, η κατάκτηση του χρυσού, ως μέσου για εύκολο πλουτισμό, είχε οδηγήσει – και θα οδηγούσε περαιτέρω – στη μεγαλύτερη γενοκτονία στην ιστορία της ανθρωπότητας, αυτήν των Ιθαγενών Ινδιάνων. Η ειρωνεία της ιστορίας είναι ότι πριν από τη σύναψη της Διεθνούς Σύμβασης των Παρισίων, που αφορά τα ληπτέα μέτρα για την απαγόρευση και παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβίβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών, το 1970, τα μουσεία σαν το Μητροπολιτικό της Νέας Υόρκης αποδέχονταν κατά κάποιον τρόπο το λαθρεμπόριο αρχαιοτήτων. Ειδικότερα, εφάρμοζαν τον «κανόνα του ενός μέτρου» (“three foot rule”), δηλαδή αποκτούσαν προϊόντα αρχαιοκαπηλίας, αρκεί να μην ξεπερνούσαν το ένα μέτρο κατά μήκος. Εξάλλου, δεν είχαν την τάση να τα αποκτούν, αν τα αντικείμενα αποτελούνταν από ατόφιο χρυσάφι, διότι και πάλι θα ενοχλούνταν οι οικείες κυβερνήσεις.

B. Πτυχές της εξαγωγής μνημείων από την Κύπρο στις ΗΠΑ

Στο προαναφερθέν αμερικανικό μουσείο τοποθετήθηκε ως διευθυντής το 1879 ο στρατηγός Τσεσνόλα, ο οποίος για τις υπηρεσίες του στον αμερικανικό Εμφύλιο Πόλεμο είχε διοριστεί πρόξενος των ΗΠΑ στην Κύπρο. Στο τότε τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ο ιταλικής καταγωγής μετανάστης στο Νέο Κόσμο έμεινε από το 1865 έως το 1876 και μετατράπηκε σε ερασιτέχνη αρχαιολόγο, σύμφωνα με το πρότυπό του, το Σλήμαν. Ανακάλυψε 35.573 αντικείμενα σε περιοχές όπου κατά κανόνα δεν είχε άδεια από τις τουρκικές αρχές. Το υλικό αυτό τέθηκε σε δημοπρασία και η μεγαλύτερη προσφορά ήρθε από το Μητροπολιτικό Μουσείο. Οι αρχές του Τσεσνόλα ως του μετέπειτα διευθυντή του μουσείου αυτού ήταν να αγνοεί κανείς

πλήρως τους νόμους των χωρών που είναι πλούσιες σε αρχαιότητες και επίσης να μην αποδίδει λογαριασμό για το τι υπάρχει στις αποθήκες του μουσείου[6].

Σε κάθε περίπτωση, η Κύπρος εντυπωσιάζει με τον πλούτο των αρχαιολογικών της ευρημάτων, σαν αυτά από τη θέση Αγία Ειρήνη, όπου βρέθηκαν πάνω από δύο χιλιάδες πήλινα αναθηματικά είδωλα και ειδώλια. Όταν ατενίζουμε αυτά τα σύνολα, τα τοποθετημένα στα μουσεία περίπου με τον τρόπο που βρέθηκαν - διατεταγμένα κατά μέγεθος και σχηματίζοντας ημικύκλιο γύρω από το βωμό -, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ακόμη και στα μικρότερα αναθήματα κρύβεται μια δύναμη που πηγάζει από την επανάληψη, όπως γίνεται σήμερα με τις προσευχές των καθολικών, το κομποσκοίνι και τα αλλεπάλληλα Ave Maria[7].

Η Κύπρος έχει πάντως αναπτύξει τα τελευταία έτη μία ιδιαίτερη σχέση πολιτιστικής διπλωματίας με άλλα κράτη, ιδιαίτερα με τις ΗΠΑ. Έχουν συναφθεί μνημόνια για το φιλτράρισμα των κυπριακών αρχαιοτήτων που εισάγονται στην Αμερική, ενώ παρόμοιου περιεχομένου μνημόνιο έχει συνάψει η Ελλάδα με τις ΗΠΑ. Ειδικότερα, το Μνημόνιο Συν-Αντίληψης για την προστασία της αρχαιολογικής και εθνολογικής κληρονομιάς της Κύπρου τέθηκε σε εφαρμογή το 2002, ανανεώθηκε για ακόμη πέντε χρόνια το 2007 ενώ το 2012 ανανεώθηκε για μία νέα πενταετία, με επέκταση στα αντικείμενα λατρευτικής και εθνολογικής φύσεων που χρονολογούνται μέχρι το 1850 μ.Χ. Η εισαγωγή των αντικειμένων αυτών στις ΗΠΑ επιτρέπεται μόνον αν αυτά συνοδεύονται από άδεια εξαγωγής της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Γ. Ο «θάνατος του δημιουργού»;

Ο όρος «πνευματική ιδιοκτησία» υποδηλώνει τον κλάδο του Ιδιωτικού Δικαίου που ρυθμίζει την προστασία του δημιουργού, αλλά και τα δικαιώματα που η έννομη τάξη αναγνωρίζει στο δημιουργό πάνω στο έργο του. Ο όρος «δικαίωμα του δημιουργού» ίσως να αποδίδει ακριβέστερα το πνεύμα της ελληνικής νομοθεσίας που έχει επίκεντρο το δημιουργό - φυσικό πρόσωπο και το έργο του, δεν έχει όμως επικρατήσει στη θεωρία ή δικαστηριακή πρακτική, παρά το ότι έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται στην ορολογία του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, όπως στην Οδηγία 2001/29 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας[8]. Κατά το Δίκαιο Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ο δημιουργός πρέπει να δημιουργήσει ένα

πρωτότυπο δικό του έργο με ορισμένη μορφή, για να υπαχθεί το έργο αυτό στο σχετικό πεδίο έννομης προστασίας.

Ωστόσο, σε ένα επίπεδο μη νομικό, η πρωτοτυπία του ατόμου ως δημιουργού έχει αμφισβητηθεί από ορισμένους ιστορικούς της τέχνης και θεωρητικούς της λογοτεχνίας. Κορυφαίο παράδειγμα αποτελεί ο Γάλλος Barthes, ο οποίος δημοσίευσε το 1968 το άρθρο του «La mort de l'auteur» και υποστήριξε το θάνατο του δημιουργού. Οι θεωρητικοί αυτοί επιχειρούν να «καθαιρέσουν» το συγγραφέα (ή τον καλλιτέχνη) και αρνούνται τη δύναμη της ατομικής πρωτοτυπίας. Η πρωτοτυπία, υποστηρίζουν, είναι απλώς η κατασκευή μιας κοινωνίας που εντυπωσιάζεται από την προσωπικότητα. Πολύ ισχυρότερες κοινωνικές δυνάμεις διαμορφώνουν έργα τέχνης πιο αποτελεσματικά από ό,τι θα μπορούσαν ποτέ άτομα. Με βάση λοιπόν αυτό το δόγμα, καταργείται η ίδια η ιδέα του δημιουργού. Περιέργως, ο θεωρητικός που υποστήριξε το θάνατο του δημιουργού και άσκησε τη μεγαλύτερη επιρροή από όλους, ο Barthes, δεν φαίνεται να πέφτει θύμα της θέσης του: η μετά θάνατον δημοτικότητά του ως συγγραφέα, για να μη μιλήσουμε για τη διανοητική του αυθεντία, αυξάνει χρόνο με το χρόνο[9].

A. Η εγκύκλιος του Υπουργού Εσωτερικών της Γαλλίας

Η αρχαιολογική ανασκαφή είναι πολύ περισσότερο από μία απλή επιχείρηση συνιστάμενη στο να ανοίξει κανείς μία τρύπα και να σημειώσει την τοποθεσία της[10]. Αυτή η ιδιόζουσα φύση της ανασκαφής έχει προσανατολίσει όλη τη διαμόρφωση της πειθαρχίας του Δικαίου της Αρχαιολογίας, από την αρχή του XIXου αιώνα.

Κατά πρώτο λόγο, φαίνεται σημαντικό να υπογραμμιστεί σε ποιο σημείο η πρώτη πρόθεση της διαμόρφωσης αυτής της ύλης περιλάμβανε ήδη σε εμβρυώδη κατάσταση το σύνολο των αρχών που η επιστημονική κοινότητα δεν αμφισβήτησε ποτέ, από τότε και μετά. Πρόκειται για μία εγκύκλιο του Υπουργού Εσωτερικών της 13ης Μαρτίου και 29ης Μαΐου 1838. Τον υπουργικό θώκο κατείχε ο Καμίλ Μπασασσόν, κόμης του Μονταλιβέ (1801-1880), ένας άνδρας του γαλλικού Κράτους, πολλές φορές υπουργός υπό το καθεστώς της Μοναρχίας του Ιουλίου, και κυρίως υπουργός των Εσωτερικών εκείνη την εποχή κατά την οποία αυτό το τμήμα ήταν επιφορτισμένο με ό,τι δηλωνόταν με τον όρο «καλές τέχνες». Από την αρχή, οι

εκπρόσωποι της πειθαρχίας του Δικαίου της Αρχαιολογίας σαν τον κόμη του Μονταλιβέ, είχαν προσανατολίσει αυτήν την επιστήμη προς ορισμένους επίμαχους στόχους. Πρόκειται για την τριάδα των κατευθύνσεων η οποία συνίσταται στη σχολαστική απογραφή (των μνημείων), στη μεθοδική μελέτη των τεμαχίων και, τέλος, στη διάδοση της πληροφορίας που έχει συλλεχθεί έτσι ώστε όλοι αυτοί, στους οποίους η κληρονομιά ανήκει, να μπορούν να την έχουν. Μία τέτοια διάρκεια φαίνεται πλούσια σε διδάγματα και δεν πρέπει να αποτελεί αντικείμενο παραμέλησης.

Καμία από τις συστάσεις της προαναφερθείσας εγκυκλίου δεν αμφισβητήθηκε αργότερα. Οι διαδοχικοί νόμοι και οι κανονισμοί, που συγκεντρώθηκαν (ως προς το ουσιώδες του περιεχομένου τους) στο βιβλίο V του Κώδικα της Κληρονομιάς, δηλαδή του πρώτου κώδικα για το Πολιτιστικό Δίκαιο στη γαλλική έννομη τάξη, φαινόταν αντιθέτως να αποπνέουν ένα αίσθημα ικανοποίησης από τη μετατροπή αυτών των αρχικών προθέσεων σε δίκαιο. Στο Δημόσιο Δίκαιο, με τον όρο «κληρονομιά» δηλώνεται ένα πράγμα που θεωρείται, πέρα από τους κανόνες (του Ιδιωτικού Δικαίου) τους σχετικούς με την κυριότητα, ως ένα συλλογικό αγαθό^[11].

Οι ανασκαφές, μέχρι το σχετικό νόμο της 27ης Σεπτεμβρίου 1941, ήταν ελεύθερες^[12]. Το άρθρο 28 του νόμου της 31ης Δεκεμβρίου 1913 για τα ιστορικά μνημεία προέβλεπε απλώς την υποχρέωση για το δήμαρχο να ειδοποιεί το νομάρχη για τις πραγματοποιημένες ανακαλύψεις, και τη δυνατότητα του Κράτους να καταφεύγει στο μέτρο της αναγκαστικής απαλλοτριώσεως. Οι ανασκαφές πραγματοποιούνταν από ερασιτέχνες, μεμονωμένους ή ομαδοποιημένους σε εταιρείες εμπόρων αρχαιοτήτων, οι οποίοι αναζητούσαν αντικείμενα σπάνια ή πολύτιμα αλλά δεν ασχολούνταν παρά λίγο ή καθόλου με τον περίγυρο αυτών των αντικειμένων. Έτσι προέκυψαν καταστροφές επιβλαβείς για μία πιο σφαιρική γνώση των εξαφανισμένων «πολιτισμών».

Ε. Η γαλλική νομοθεσία για τις αρχαιολογικές ανασκαφές

Το γενικό νομοθετικό πλαίσιο για τις ανασκαφές τέθηκε από το νόμο του Jérôme Carcopino, γραμματέα του Κράτους για την Εθνική Παιδεία και τη Νεότητα, στην κυβέρνηση του ναυάρχου François Darlan, ο οποίος διατέλεσε πρωθυπουργός της Γαλλίας για ένα χρόνο στο καθεστώς του Βισύ. Ο ιστορικός, συνομήλικος του ναυάρχου, υπήρξε ο συντάκτης του προαναφερθέντος νόμου για τις ανασκαφές. Το

κείμενο αυτό είναι πολύ εμπνευσμένο από προηγούμενες εργασίες που πραγματοποιήθηκαν στη δεκαετία του 1930 και για αυτό το λόγο κυρώθηκε μετά την Απελευθέρωση από το νομοθετικό διάταγμα της 13ης Σεπτεμβρίου 1945.

Ειδικότερα, ο νόμος αυτός συμπληρώθηκε από εκείνον της 21ης Ιανουαρίου 1942, ο οποίος δημιουργεί μία αρχαιολογική υπηρεσία την οποία διαχειρίζεται το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών και οργανώνει τις αρχαιολογικές περιοχές. Μόνον ο πρώτος από τους δύο «νόμους του Carcorino» εγκρίθηκε από την Απελευθέρωση. Ορισμένοι συγγραφείς βλέπουν σε αυτό το κείμενο ένα νόμο καθαρά του καθεστώτος του Βισύ ενώ άλλοι ένα νόμο της περίστασης, ο οποίος αποσκοπούσε στην προφύλαξη από τις ανασκαφές των ναζιστών που κατείχαν στρατιωτικά τη Γαλλία.

Ο νόμος του 1941, κυρωμένος με το νομοθετικό διάταγμα του 1945 και πολλές φορές τροποποιημένος, έμεινε σε ισχύ μέχρι τη δημοσίευση το 2004 του Κώδικα της Κληρονομιάς. Το νομοθετικό πλαίσιο το σχετικό με την αρχαιολογία και με τα ιστορικά μνημεία είναι έκτοτε στα βιβλία V και VI του Κώδικα αυτού. Οι δραστηριότητες των ανασκαφών και των ερευνών δεν είναι ελεύθερες αλλά οι ιδιώτες πρέπει να λαμβάνουν προηγούμενη διοικητική άδεια. Το Κράτος απολαμβάνει ορισμένα προνόμια ενώ οι τυχαίες ανακαλύψεις υπόκεινται σε δήλωση.

Ο νόμος του 1941 διαμόρφωνε το πλαίσιο για τις χερσαίες ανασκαφές. Καθώς η ανάπτυξη των τεχνικών διευκόλυνε τις υποθαλάσσιες έρευνες και οι καταστροφές των τόπων πολλαπλασιάζονταν, προέκυψε ο νόμος της 1ης Δεκεμβρίου 1989, αφιερωμένος στην προστασία της ενάλιας αρχαιολογικής κληρονομιάς, με τροποποίηση του αρχικού νόμου.

Επιπλέον, η συνειδητοποίηση των ανεπανόρθωτων βλαβών που προκαλούν οι ανιχνευτές μετάλλων οδήγησε στο νόμο της 18ης Δεκεμβρίου 1989, ο οποίος αποτελεί το πλαίσιο για τη χρήση αυτών των συσκευών.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών κάποιες διατάξεις σχετικές με την αρχαιολογία εισήχθησαν στον Πολεοδομικό Κώδικα, στο Μεταλλευτικό Κώδικα και στη νομοθεσία για το περιβάλλον.

Από τη δεκαετία του 1960, η οικονομική ανάπτυξη της Γαλλίας οδήγησε σε

μεγάλα τεχνικά έργα (ανακαινίσεις αστικών κέντρων, κατασκευή χώρων στάθμευσης, οδών και σιδηροδρόμων) τα οποία αναστάτωσαν περισσότερο ή λιγότερο βαθιά τα εδάφη, ρισκάροντας να προκληθεί καταστροφή στους αγνοούμενους αρχαιολογικούς χώρους.

Το 1973 δημιουργήθηκε το Σωματείο για τις Εθνικές Αρχαιολογικές Ανασκαφές, προορισμένο να επωμιστεί τις σωστικές ανασκαφές. Καθώς μία δομή του Ιδιωτικού Δικαίου σαν και αυτή δεν ήταν πλέον προσαρμοσμένη στα τρέχοντα δεδομένα, στις 17 Ιανουαρίου 2001 κυρώθηκε ένας νόμος που υποκαθιστά μία επαγγελματική προληπτική αρχαιολογία στην αρχαιολογία τη σωστική, η οποία υπέκειτο σε ένα καθεστώς υπερβολικά αόριστο το οποίο είχε δομηθεί κατά τη δεκαετία του 1960[13]. Ο νόμος αυτός ο οργανωτικός της προληπτικής αρχαιολογίας τροποποιήθηκε με το νόμο της 1ης Αυγούστου 2003. Και τα δύο αυτά νομοθετήματα αναγνωρίστηκαν αρμοδίως ως σύμφωνα με το γαλλικό Σύνταγμα[14]. Μία νέα τροποποίηση, περιορισμένη στον τρόπο της χρηματοδότησης, επήλθε στο κείμενο του 2003 με το άρθρο 17 του νόμου της 9ης Αυγούστου 2004, σχετικού με την υποστήριξη στην κατανάλωση και στην επένδυση.

Επισημαίνεται ότι μία προληπτικού χαρακτήρα επιχείρηση των αρχαιολόγων μπορεί να αποτρέψει την ανεπανόρθωτη απώλεια ανεκτίμητων ιχνών του παρελθόντος. Παράδειγμα αυτού του ελλείμματος αποτελεί η περίπτωση της τεράστιας τρύπας στην περιοχή Les Halles του Παρισιού, στην αρχή της δεκαετίας του 1970[15].

Συμπερασματικά, διαπιστώνεται από αυτό το συνοπτικό ιστορικό ότι το γαλλικό δίκαιο, στον τομέα της προστασίας της αρχαιολογικής κληρονομιάς, δεν έχει υπάρξει προοπτικό. Ο νομοθέτης παρενέβη καθυστερημένα ενώ, τουναντίον, παρενέβη εγκαίρως όταν προσέκρουε σε ιδιαίτερα προβλήματα ή ήταν αναγκασμένος από ένα διεθνή κανόνα που είχε επικυρώσει[16]. Στην προληπτική αρχαιολογία οφείλεται το 90% των ανακαλύψεων αλλά η χρηματοδότησή της παραμένει ανεπαρκής. Παρατηρείται συναφώς ότι το γαλλικό κράτος, όντας φύλακας της αρχαιολογικής κληρονομιάς, θα έπρεπε να συμμετέχει οικονομικά πιο ενεργά στις επιχειρήσεις πεδίου και στη διανομή των συλλεγόμενων δεδομένων[17].

ΣΤ. Νομοθετικές εξελίξεις για τα μουσεία

Σημαντική τομή στο Πολιτιστικό Δίκαιο αποτέλεσε η αλλαγή του θεσμικού καθεστώτος για τα μουσεία, στη γαλλική έννομη τάξη. Οι πρώτοι μείζονες μετασχηματισμοί έλαβαν χώρα στη δεκαετία του 1990, όταν το μουσείο του Λούβρου, το 1992, και οι Βερσαλλίες, το 1995, απέκτησαν το καθεστώς των αυτόνομων κρατικών ιδρυμάτων, το οποίο τους επέτρεπε να διαχειρίζονται τους δικούς τους προϋπολογισμούς και κέρδη απευθείας και να στραφούν κατά επαυξημένο τρόπο στην ιδιωτική χρηματοδότηση προκειμένου να συμπληρώσουν τους προϋπολογισμούς τους για τις αποκτήσεις, και να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους. Ωστόσο, αν η νέα νομοθεσία έκανε πιο οικονομικά βατούς κάποιους οργανισμούς σαν τα δύο μουσεία, με αυξημένη ελευθερία στη λήψη αποφάσεων και δυνατότητα ελέγχου του δικού τους αποθεματικού, αυτή έφερε πολλούς μικρότερους, λιγότερο επισκέψιμους οργανισμούς, αντιμέτωπους με νέες προκλήσεις. Ο λόγος είναι ότι τα κέρδη από τα μεγάλα μουσεία δεν διανέμονταν πλέον στους οργανισμούς εκείνους, όπως πριν συνέβαινε μέσα από τη «Συνέλευση των εθνικών μουσείων»[\[18\]](#).

Αυτή η εξέλιξη είναι συγκρίσιμη με τη δημιουργία του νέου Μουσείου της Ακρόπολης ως αυτοτελούς Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού, με τον ιδρυτικό Νόμο 3711/2008[\[19\]](#). Συναφώς επισημαίνεται ότι και για άλλα μουσεία του ελληνικού κράτους έχει ζητηθεί, ιδίως από τους διευθυντές τους, να αποκτήσουν δική τους νομική προσωπικότητα, για λόγους καλύτερης διαχειρίσεώς τους. Ωστόσο, τα κρατικά αρχαιολογικά μουσεία της Ελλάδας παραμένουν χωρίς δική τους νομική προσωπικότητα και αυτοδιαχείριση των εσόδων τους.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: Το γαλλικό Πολιτιστικό Δίκαιο στο φως της συγκριτικής μεθόδου

Ένα έθνος όπως το γαλλικό «θυμήθηκε» πρόσφατα το φιλόσοφό του, του οποίου τα λείψανα βρίσκονται στο εθνικό Πάνθεον, το Βολταίρο. Δυόμισι αιώνες μετά από τον υπέρμαχο της ανοχής στις ιδέες του άλλου, στη δίνη των εξελίξεων οι οποίες ξεκίνησαν με τη δολοφονική επίθεση στην έδρα του σατιρικού περιοδικού «Charlie Hebdo» στις 7 Ιανουαρίου 2015, η ανοχή αποτελεί τον πυρήνα της κουλτούρας όχι μόνο του γαλλικού πολιτισμού αλλά γενικότερα του σύγχρονου πολιτισμού. Ο ρεαλισμός του φιλοσόφου, όπως αυτός διαφαίνεται και στους φιλοσοφικούς του μύθους, για τους οποίους έγινε λόγος, αποτελεί ένα δίδαγμα διαχρονικού κύρους. Στο πλαίσιο αυτής της κουλτούρας μπορεί να ενταχθεί άλλωστε και η αμφισβήτηση της

κρατούσας θεώρησης για την ατομική πρωτοτυπία του πνευματικού δημιουργού, εκφρασμένη κυρίως από έναν άλλο Γάλλο θεωρητικό, το Barthes.

Η Γαλλία άργησε να θωρακιστεί με νόμους για τις αρχαιολογικές ανασκαφές, σε αντίθεση με κατ' εξοχήν αρχαιολογικά κράτη, σαν την Ελλάδα[20]. Ιδωμένη αυτή η παραδοχή από τη σκοπιά του προβλήματος της αρχαιοκαπηλίας, το γαλλικό κράτος εμμέσως πλην σαφώς μάλλον ολιγώρησε στην πολιτική του κατά της αρπαγής των πολιτιστικών αγαθών, όπως αυτή τροφοδοτείται μέσα από την ανασκαφή (ανεξαρτήτως αν τυπικά εκείνη είχε το χαρακτήρα της ελεύθερης ανασκαφής ή της λαθρανασκαφής) και την παράνομη ιδιοποίηση των ευρημάτων. Ωστόσο, πρωτοπορεί διεθνώς όσον αφορά το νομικό καθεστώς και τη διαχείριση των μουσείων, για τα οποία υπάρχει και έντονο ακαδημαϊκό ενδιαφέρον στη Γαλλία.

Σε κάθε περίπτωση, από την παρούσα ανάλυση επαληθεύεται μία παρατήρηση που έχει ήδη διατυπωθεί σε προηγούμενη μελέτη, ότι δηλαδή τα προβλήματα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και της αποδοτικής παραγωγής σύγχρονων δημοσίων τεχνικών έργων είναι κοινά και στα δύο προαναφερθέντα κράτη και ότι η συγκριτική ερμηνευτική μέθοδος μπορεί να αποβαίνει αμοιβαία χρήσιμη[21].

[1] Ph. Proot, *Les chats et la commande publique*, Contrats Publics - n. 111 - Juin 2011, σ. 3.

[2] Α. Μανιάτης, Πτυχές της γαλλικής τουριστικής νομοθεσίας και λογοτεχνίας, *Νόμος + Φύση*, Απρίλιος 2015.

[3] G. Picot, *Voltaire Micromégas L'Ingénu*, Librairie Larousse Paris 1970, σ. 155.

[4] M.- E. Plagnol - Diéval, *L'Ingénu Voltaire*, Hatier Paris Janvier 1989, σ. 35.

[5] M.- E. Plagnol - Diéval, *L'Ingénu Voltaire*, Hatier Paris Janvier 1989, σ. 71.

[6] Α. Αποστολίδης, *Αρχαιοκαπηλία και εμπόριο αρχαιοτήτων. Μουσεία, έμποροι τέχνης, οίκοι δημοπρασιών, ιδιωτικές συλλογές*, Εκδόσεις Ήγγρα, Αθήνα 2006, σ. 120-123.

[7] N. Spivey, *Η ελληνική γλυπτική. Αρχαία σημασία, σύγχρονη ανάγνωση*, Εκδόσεις Οδυσσέας, Νοέμβριος 2004, σ. 109.

[8] Δ. Καλλινίκου, Πνευματική Ιδιοκτησία και Βιβλιοθήκες, Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας Αθήνα 2007, σ. 1.

[9] N. Spivey, Η ελληνική γλυπτική. Αρχαία σημασία, σύγχρονη ανάγνωση, Εκδόσεις Οδυσσέας, Νοέμβριος 2004, σ. 20.

[10] M. Drouet, Le patrimoine archéologique pour tous, Juristourisme 165 juin 2014, σ. 37-40, ιδίως σ. 38.

[11] V. E. Mirieu de Labarre, Droit du patrimoine architectural, LexisNexis, Paris 2006, σ. 2.

[12] C. Saujot, Le Droit français de l'Archéologie, 2e Édition, Éditions Cujas 2003, σ. 16.

[13] M. Drouet, Le patrimoine archéologique pour tous, Juristourisme 165 juin 2014, σ. 37-40, ιδίως σ. 39.

[14] C. Saujot, Le Droit français de l'Archéologie, 2e Édition, Éditions Cujas 2003, σσ. 17-18.

[15] M. Drouet, Le patrimoine archéologique pour tous, Juristourisme 165 juin 2014, σ. 39.

[16] C. Saujot, Le Droit français de l'Archéologie, 2e Édition, Éditions Cujas 2003, σ. 18.

[17] C. Saujot, Le Droit français de l'Archéologie, 2e Édition, Éditions Cujas 2003, σσ. 335-336.

[18] F. Bodenstern & D. Poulot, From Politics to Policy: Two Decades of National Museum Development in France (1989-2012), σ. 16, in L. Eilertsen and A. Bugge Amundsen (Eds), Museum Policies in Europe 1990-2010: Negotiating Professional and Political Utopia, Linköping, Sweden 2012.

[19] Α. Μανιάτης, Αρχαιολογική έρευνα πεδίου και μουσεία. Επιμόρφωση στο Πολιτιστικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2008, σ. 201 επ., ιδίως σ. 202.

[20] A. Maniatis, Actualités du droit pénal hellénique. Organisations des crimes culturels et environnementaux, RSC janvier - mars 2014, σ. 249.

[21] Α. Μανιάτης, Πτυχές της γαλλικής πολιτιστικής και τεχνικής νομοθεσίας, Νόμος + Φύση, Μάιος 2011.